

Obečné zvesti

Noviny obyvateľov, návštevníkov a priateľov Strelník

Číslo: tretie

Ročník: piaty

Jeseň 2007

Z obsahu

strana 2:

Zo zasadnutia OZ

strana 3:

Požiarneho poriadok obce

strana 4:

Rekonštrukcia školského ihriska

strana 5:

O fujare

strana 6:

Zemiaky naše každodenné

strana 8:

Výberové konanie

Ordinačné hodiny praktického lekára

MUDr. Zdena Herková

Pondelok:

7.30 – 12.30 Slovenská Ľupča
popoludní nahlásené návštevy

Utorok:

7.30 – 10.30 Slovenská Ľupča
11.30 – 14.00 Strelníky
14.00 – 15.00 ZOS

Streda:

7.30 – 11.00 Ľubietová
11.30 – 15.00 Slovenská Ľupča

Štvrtok:

7.30 – 11.30 Slovenská Ľupča
12.30 – 15.00 Strelníky

Piatok:

7.30 – 10.30 Slovenská Ľupča
11.00 – 14.00 Ľubietová
od 14.00 nahlásené návštevy

Telefón do ambulancií:

41 96 652 Slovenská Ľupča
41 95 301 Ľubietová
42 95 226 Strelníky

O chotári roka

Možno ste kdesi zachytili informácie o súťaži, do ktorej sa prihlasujú slovenské obce a uchádzajú sa o titul Chotár roka. Jej podstatou je to, že do každej prihlásenej obce príde niekoľkočlenná komisia a skúma: zasadenie obce do prostredia, vnútornú stavbu a členenie obce, súdržnosť pospolitosti, okolie dediny, prírodu, starostlivosť o životné prostredie a hospodárske (či poľnohospodárske) využitie pôdy a intravilánu v súlade s princípmi ochrany životného prostredia. A potom sa komisia rozhodne. Pripúšťam, že môžu zavážiť aj iné (nezverejnené) kritériá. Napríklad, kto najlepšie nakrmil a opil členov komisie – ale to je len moja bezočivá špekulácia.

Tohto roku si titul Chotár roka (a zároveň aj titul Dedina roka) odniesla obec Liptovská Teplička. Neostáva nič iné, len občanom spod Vysokých a Nizkých Tatier úprimne zagratulovať. My sa môžeme len sami seba spytovať: mohli by sme sa raz týmto titulom hrdiť aj my – na Strelníkoch? Čo preto treba spraviť? Nestačí nám len tíško a pokojne naďalej snívať svoj sen o krásnej dedinke, ktorá má veľký potenciál ako obec, ležiaca blízko krajského sídla

v krásnom prostredí? Nestačí nám aj naďalej naša mienka o vlastnej výnimočnosti, o vzácných a špecifických tradíciách našich predkov (ktoré vymierajú)? Čo ak sme spokojní sami so sebou, so spôsobom života, aký vedieme? Čo ak nepotrebujeme takýto spôsob propagácie?

Ak ste aspoň na jednu z týchto otázok odpovedali negatívne, znamená to, že si viete predstaviť našu kandidatúru na spomínané tituly. Ja si tiež myslím, že za pokus by to stálo. Nehovorím, že o rok, o dva. Na takúto súťaž sa totiž treba poriadne pripraviť. Potenciál máme. Stačí sa na náš chotár pozrieť z Hôjna alebo spod Jasenovie vrchu.

V každom prípade by sme však nemali dlho otáľať. Naš chotár totiž zarastá burinou, čierne skládky naďalej utešene rastú a aj počet nepokosených lúk sa úmerne zvyšuje každým rokom. Prihlásme sa teda, kým náš chotár ešte ako tak vyzerá.

Dlho to už totiž nemusí trvať. Naším vlastným príspevom...

(Miroslav Debnár)

Zo zasadnutia obecného zastupiteľstva

konaného 5. augusta 2007

Rozbor o hospodárení obce za 1. polrok 2007.

P. Štubniaková kontrolórka obce predniesla správu o hospodárení obce za 1. polrok 2007.

OZ **schvaľuje** správu o hospodárení obce za I. polrok 2007.

Správa o kontrole hospodárenia obce Strelníky za obdobie január až marec 2007 a správa audítorky.

P. Štubniaková kontrolórka obce predniesla správu o kontrole hospodárenia obce Strelníky za obdobie január až marec 2007 a starosta predniesol správu auditu obce za obdobie roku 2006.

OZ **schvaľuje** správu o kontrole hospodárenia obce Strelníky za obdobie január až marec 2007 a audit obce za rok 2006.

Rozpočet obce 2007 – schválenie úpravy.

Kontrolórka obce p. Štubniaková oboznámila OZ o tom, že počas 1. polroka došlo k viacerým zmenám oproti rozpočtu obce ktorý bol schválený 27. 11. 2006.

OZ schvaľuje zmeny rozpočtu na rok 2007.

Rôzne.

a) Starosta obce informoval OZ o postupe práce na dobudovaní viacúčelového ihriska pri ZŠ. Dňa 23.07. 2007 boli zahájené práce na ihrisku. V súčasnej dobe prebiehajú zemné práce s položením drenážneho potrubia, podkladných priepustných vrstiev makadamu a polozenie umelého trávnik. Podľa výberového konania a prieskumu trhu a cien bola na polozenie umelej trávy vybratá firma VAAT Žilina.

OZ **schvaľuje** dodávateľa na polozenie umelého trávnik na viacúčelovom ihrisku pri ZŠ a to firmou VATT s.r.o. Suverovova 36, 010 01 Žilina.

b) Starosta obce oboznámil OZ s volebným programom vybudovať vodovodnú a elektrickú prípojku k altánku na futbalovom ihrisku. Podľa rozpočtu je predpokladaná finančná čiastka na zakúpenie vodovodnej trubky, elektrického kábla, vykonanie zemných prác a pripojenie na stávajúce rozvody predstavuje cca 30 000,- Sk.

OZ **schvaľuje** vybudovanie vodovodnej a elektrickej prípojky k altánku na futbalovom ihrisku v čiastke 30 000,- Sk z rozpočtu obce.

c) Starosta obce na základe žiadosti TJ

Strelníky zo dňa 03. 08. 2007 predniesol návrh zmluvy na poskytnutia finančnej dotácie pre TJ Družstevník Strelníky z rozpočtu obce v čiastke 20 000,- Sk na chod futbalového klubu na II. polrok 2007.

OZ **schvaľuje** poskytnúť prostriedky z rozpočtu obce pre TJ Družstevník Strelníky na II. rok 2007 v čiastke 20 000 Sk v zmysle uzatvorenej zmluvy.

d) V zmysle Zákona č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov bol predložený návrh poslancov na vyplatenie odmeny starostovi obce za I. polrok 2007.

OZ **schvaľuje** vyplatenie 15 % odmeny zo základného platu za I. polrok 2007.

e) Starosta obce oboznámil OZ s opätovnou požiadavkou riaditeľky MŠ Mgr. Majerovej o zakúpenie didaktického nábytku a hračiek z prostriedkov školského.

OZ **schvaľuje** žiadosť riaditeľky MŠ Mgr. Majerovej a súhlasí s zakúpením didaktických nábytku a hračiek z prostriedkov školského vo výške: 48 410,- Sk podľa priloženej prílohy.

Diskusia

- V diskusii starosta obce informoval OZ o požiadavke p. Patrície Vajdovej o zmenu užívania objektu z Penziónu EVA – drevený altánok na rodinný dom – OZ nesúhlasí zo zmenou užívania.
- OZ prejednálo vyššiu kolektívnu zmluvu o DDP o poskytovaní príspevkov na doplnkové dôchodkové sporenie. Nakoľko v roku 2007 neboli pre toto položku zahrnuté v rozpočte obce OZ navrhuje túto oblasť riešiť v rozpočte roku 2008.
- OZ navrhuje v časti „VARTA“ vytvoriť oddychové miesto s rozhladňu. Možnosti prenájmu pozemku prejednať s PS UR-BÁR Strelníky.
- OZ riešilo možnosť napojenia kúpaliska na nezávislý zdroj vody. Na tento účel preveriť možnosť zachytenia prameňa v Štiglici.
- Poslanci upozornili na opätovné parkovanie autobusa pred RD č. 308. Povoľenie na parkovanie je na zástavke autobusa na Fíbeku. – upozorniť vodiča autobusu.
- OZ na základe informácie kontrolórky obce prejednálo dlžníkov obce za vykurovanie prenajatých prevádzkových priestorov v KD a požaduje od prenajímateľov doplatenie dlžných čiastok.

Rekonštrukcia vodovodu

Predmetom stavby je rekonštrukcia jestvujúceho rozvodného potrubia vedúceho od námestia (domu č. 68) po štátnej ceste smer Ľubietová po rodinný dom č. 14 (zastávka autobusu Fíbek).

Rozsah stavby:

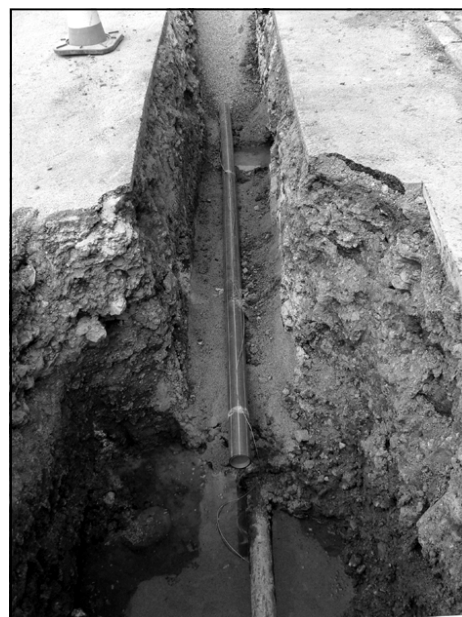
Pôvodné oceľové potrubie z roku 1937 dimenzie DN 100 bude nahradené z materiálu HD PE dimenzie DN 100 v celkovej dĺžke cca 584 m. Súčasťou rekonštrukcie vodovodu je aj rekonštrukcia vodovodných prípojok po hranicu jednotlivých pripojení nehnuteľností na verejný vodovod. Celkový počet rekonštruovaných prípojok je 55 ks, v dĺžke cca 344 m.

Na stavbu bolo vydané Rozhodnutie na zriadenie vodnej stavby Obvodným úradom životného prostredia Banská Bystrica č. 2007/02087/BV zo dňa 25. 06. 2007, nadobudlo právoplatnosť 10. 08. 2007.

Na základe požiadavky správcu komunikácie po rekonštrukcii vodovodu bude zrealizovaná úprava cesty a to v rozsahu – asfaltovanie celej šírky jedného jazdného pruhu (t.j. polovica komunikácie), z toho dôvodu sú zvýšené plánované náklady pre stavbu.

Plánovaný rozpočtový náklad stavby činí cca 6 mil. Sk bez DPH.

Plánované ukončenie stavby je **30. 11. 2007.**

Miesto spojenia starého potrubia s novým

Požiarne poriadok obce

výňatok

Povinnosti na úseku ochrany pred požiarmi

§ 11

Povinnosti fyzických osôb

Fyzická osoba je povinná :

- konať tak, aby nedošlo k vzniku požiarov pri prevádzkovaní palivových spotrebičov, elektro tepelných spotrebičov, zariadení ústredného vykurovania a iných spotrebičov, pri skladovaní, ukladaní a pri používaní horľavých látok a pri manipulácii s otvoreným ohňom,
- dodržiavať vyznačené zákazy a plniť príkazy a pokyny týkajúce sa ochrany pred požiarmi,
- obstarávať a udržiavať v akcieschopnom stave hasiace prístroje, hasiace látky, protipožiarne uzávery a požiarné vodovody a iné prostriedky na ochranu pred požiarmi, ak sú pre dané objekty určené,
- umožniť kontrolným skupinám vykonávať v rodinných domoch okrem bytov a v iných stavbách okrem bytov vo vlastníctve alebo užívaní fyzických osôb preventívne požiarné kontroly a odstrániť zistené nedostatky,
- dodržiavať zásady protipožiarnej bezpečnosti pri činnostiach spojených so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku požiaru alebo v čase zvýšeného nebezpečenstva požiaru,
- striepť umiestnenie signalizačného alebo poplachového zariadenia slúžiaceho na ochranu pred požiarmi za primeranú náhradu,
- oznámiť bez zbytočného odkladu príslušnému okresnému riaditeľstvu hasičského a záchranného zboru požiar, ktorý vznikol v objektoch, priestoroch, alebo veciach v jej vlastníctve alebo užívaní,
- zabezpečovať pravidelné čistenie komínov a vykonávanie kontroly komínov v jej objektoch alebo priestoroch osobou s odbornou spôsobilosťou,
- zabezpečiť odborné preskúšanie komínov pred pripojením spotrebiča na komín, pri zámene lokálneho spotrebiča na ústredný alebo etážový zdroj tepla, pred zmenou druhu paliva alebo po stavebných úpravách na telese komína,

- umožniť orgánom štátneho požiarného dozoru vykonanie potrebných úkonov pri zisťovaní príčin vzniku požiarov.

Fyzická osoba nesmie:

- fajčiť alebo používať otvorený plameň na miestach so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku požiaru,
- vypaľovať porasty bylín, kríkov a stromov,
- zakladať oheň na miestach, kde môže dôjsť k jeho rozšíreniu,
- vykonávať činnosti, na ktorých výkon nemá osobitné oprávnenie alebo odbornú spôsobilosť, ktoré sa z hľadiska protipožiarnej bezpečnosti vyžadujú na ich vykonávanie podľa osobitných predpisov,
- poškodzovať, zneužívať alebo sťažovať prístup k požiarno-technickým zariadeniam, požiarnym vodovodom alebo vecným prostriedkom na ochranu pred požiarmi a k uzáverom rozvodných zariadení, najmä elektrickej energie, plynu, alebo vody,
- vyvolať bezdôvodne požiarny poplach alebo privolať bezdôvodne hasičskú jednotku.

§ 13

Pomoc pri zdolávaní požiarov

Každý je povinný v súvislosti so zdolávaním požiaru:

- vykonávať nevyhnutné opatrenia na záchranu ohrozených osôb,
- hasiť požiar, ak je to možné, alebo vykonať nevyhnutné opatrenia na zamedzenie jeho šírenia,
- ohlásiť bez zbytočného odkladu zistený požiar, alebo zabezpečiť jeho uhasenie,
- poskytnúť hasičskej jednotke osobnú pomoc na výzvu veliteľa zásahu, veliteľa hasičskej jednotky, alebo obce,
- na ich výzvu (bod d) poskytnúť dopravné prostriedky, zdroje vody na hasenie, spojovacie prostriedky a iné vecné prostriedky na zdolávanie požiarov,
- vlastník, správca alebo užívateľ nehnuteľnosti je povinný umožniť vstup na nehnuteľnosť na vykonanie opatrení nevyhnutných na zdolanie požiaru, alebo na zamedzenie jeho šírenia, prí-

padne na vykonanie iných záchranných prác, najmä vypratať pozemok, alebo striepť vypratanie, odstránenie stavieb, ich častí, alebo porastov, o potrebe týchto opatrení a ich rozsahu rozhoduje veliteľ zásahu,

- ak je to nevyhnutné na účely cvičenia hasičskej jednotky, vstup na nehnuteľnosť je možný len so súhlasom vlastníka, správcu, alebo užívateľa nehnuteľnosti,
- ak sú s poskytnutím pomoci výdavky, patrí tomu, kto pomoc poskytol náhrada týchto výdavkov.

Strelníky 15. 08. 2007

Zhodnotenie letnej sezóny na kúpalisku

Leto je už dávno za nami a preto nám nezostáva nič iné, ako sa obzrieť späť a rekapitulovať uplynulú sezónu.

Cez letné mesiace navštívilo naše kúpalisko na ihrisku za Hýblikom cca 3 000 návštevníkov. Vstupné sa vyberalo pre dospelých 30,- Sk a pre deti do 15 rokov 15,- Sk

Finančné hospodárenie kúpaliska v sezóne 2007 je nasledovné:

Výdavky:

voda	34 182,50
čistiace prostriedky	3 708,-
chémia na úpravu vody	23 246,10
odmeny	28 817,-

spolu **89 953,60**

Príjmy:

vstupné **61 790,-**

Zisk:

-28 163,60

Vidíme, že na prevádzku kúpaliska musí ročne obec vynaložiť nemalé finančné prostriedky. K zníženiu finančného deficitu v sezóne 2008 bude pravdepodobne potrebné zvýšiť vstupné a to najmä pre návštevníkov z obcí blízkeho i vzdialeného okolia.

Umelý trávnik

už aj na našom školskom ihrisku

Počas letných prázdnin bola v areáli tunajšej základnej školy realizovaná investičná akcia na úprave a zmodernizovaní školského ihriska.

Obecné zastupiteľstvo na svojom zhromaždení dňa 5. mája 2007 prediskutovalo návrh rekonštrukcie povrchu viacúčelového ihriska v areáli školy v náklade asi 600 tis. Sk. Súčasný štrkovo-pieskový povrch pre letné športy nevyhovuje a je pomerne nebezpečný. Z tohto dôvodu sa ihrisko využíva len v zime ako podklad pre ľadovú plochu.

Pretože chceme, aby ihrisko bolo využívané počas celého roka, je potrebné upraviť povrch hracej plochy. Pri plánoch sa zvažovali dve možnosti hracej plochy: antuka, alebo umelý trávnik.

Nakoľko antuka potrebuje značnú starostlivosť (valcovanie, polievanie, odstraňovanie machu, ...) a je cenovo takmer identická ako druhá možnosť, rozhodlo sa o položení koberca z umelej trávy. Na základe ponúk vypracovaných firmami zaoberajúcimi sa úpravami hracích plôch ihrisk bola vybraná cenovo najvýhodnejšia ponuka firmy Vaat zo Žiliny.

Prípravné práce na ihrisku za školou sa začali koncom júla. V spolupráci miestnych občanov, pracovníkov VPP, majstrov z firmy Majstav, pracovníkov miestneho Poľnohospodárskeho družstva a firmy Strabag bol postupne upravený povrch hracej plochy tak, aby mohol byť priamo položený koberec.

Najprv bol schránený súčasný štrkovo-

pieskový povrch. Odstránený materiál sa použil na úpravu cesty pred Zariadením opatrovateľskej služby. Prvou úpravou bolo odvodnenie hracej plochy, nakoľko ihrisko je vybudované na nepriepustnom podklade. Ručne boli vykopané ryhy pre polozenie drenážnych hadíc v dĺžke asi 120 m. Po zasypaní výkopov hrubým makadamom nasledovalo tvorenie vrstiev štrku – od najhrubšej zrnitosti po najjemnejšiu v hrúbke 10 – 20 cm. Postupne boli vytvorené tri vrstvy štrku rôznej zrnitosti pre dokonalé odvedenie dažďovej vody do drenážnych hadíc. Posledná vrstva z najjemnejšieho štrku sa upravila do vodorovnej roviny. Nakoniec sa vykopali a do betónu zároveň s povrchom osadili rúry pre zasunutie tyčí pre sieť. Tieto prípravné práce trvali približne mesiac.

Druhý septembrový týždeň na pripravený povrch bol dodávateľskou firmou položený umelý trávový koberec.

V súčasnosti je už hracia plocha používateľná. Žltými a bielymi čiarami je vytýčené volejbalové a tenisové ihrisko. Okrem toho sa na nej môže hrať futbal a na dostatočne hrubej vrstve ľadu (aspoň 5 cm) aj hokej.

Druhou etapou bude dobudovanie oplatenia, osvetlenia hracej plochy a celkových úprav okolia.

Veríme, že k tejto nemalej investícii sa budeme správať šetrne a ohľaduplne a nezničíme ju nedbalým používaním už počas jednej sezóny.

(Juraj Čief)

Ihrisko krátko po dokončení

Správne používanie ihriska s umelou trávou

Tak, ako ostatné športové povrchy, aj umelý trávnik má svoje pravidlá využitia a údržby, aby sa čo najdlhšie zachovali jeho pôvodné vlastnosti.

Umelý trávnik BASIC od francúzskej spoločnosti FieldTurf-Tarkett je určený na viacúčelové využitie, na tenis, futbal, hádzanú, volejbal, nohejbal, basketbal, atď. Výškou vlákna a množstvom piesku je navrhnutý tak, aby zabezpečil potrebný odraz, šmyk a kotúľ lopty pre spomínané športy. Je vhodný pre deti aj dospelých, znesie vysoké zaťaženie. Je možné ho využívať počas celého roka. Odoláva teplotám počas letných horúčav ako aj zimným mrazom. Počas dažďového počasia z neho odtéká voda, je vodopriepustný. V zime je možné z trávnik odstrániť sneh (ručne, z frézou, tak aby sa neposekalo, alebo inak mechanicky nepoškodilo vlákno), ale je tiež možné zaliať trávnik vodou a používať ho ako ľadovú plochu. Pri tomto spôsobe využitia je nutné pravidelne kontrolovať hrúbku ľadu, aby sa mechanicky korčuľami nepoškodilo vlákno.

Pri všetkých loptových hrách je najvhodnejšie používať športovú obuv s hladkou podrážkou (nie turfy) a poriadne vyčistenú od blata a iných nečistôt. Najvhodnejšie je pred vstupom na trávnik sa prezúť do prinesenej čistej obuvi.

Základné princípy údržby

Na zachovanie hracích vlastností a bezpečnosti pri hre, musí užívateľ udržiavať športovú plochu čistú, bez odpadu a vegetácie.

na jeseň musí byť úplne odstránené z trávnik opadané lístie, v opačnom prípade sa lístie rozloží na kompost podporujúci rast machov poprípade buriny. Ako prevencia sa odporúčajú rôzne herbicídne ošetrenia.

O fujare

Fujara na zozname UNESCO

Dňa 25. novembra 2005 Mária Krasnohorská, veľvyslankyňa SR vo Francúzskej republike a stála delegátka SR pri UNESCO prevzala z rúk generálneho riaditeľa Organizácie Spojených národov pre vzdelanie, vedu a kultúru (UNESCO) K. Matsuru potvrdenie o zápise fujary na Zoznam diel ústneho a nehmotného dedičstva humanity UNESCO v rámci slávnostnej proklamácie, v ktorej UNESCO ocenilo celkovo 43 diel.

Ide o medzinárodné uznanie, ktoré UNESCO priznáva výnimočným formám ľudových a tradičných vyjadrení, akými sú napr. hudba, tanec, národné rituály a mytológia, poznatky a praktiky týkajúce sa prírody a sveta, skúsenosti spojené s tradičnou výrobou, ako i osobitné kultúrne prostredia. Súčasne sa týmto formám národnej kultúrnej identity poskytuje medzinárodná podpora a ochrana.

Slovenskú kandidatúru „Fujara, hudobný nástroj a jeho hudba“ posudzovali nezávislé expertné inštitúcie a o jej konečnom schválení rozhodla medzinárodná 18 členná porota, ktorá zasadala v sídle UNESCO v Paríži v dňoch 21 – 24. novembra 2005.

Ako vyplynie z nasledujúcich riadkov, svojou troškou k tomuto veľkému úspechu prispeli aj naši *šajbian-ski* predkovia.

Ako vznikla fujara?

Fujara je obdobou gotickej basovej trojdierkovej píšťaly. Pôvodne boli takéto píšťaly v Európe v 12. – 13. storočí veľmi známe a hojne rozšírené:

Gotické trojdierkové píšťalky z 12. až 13. storočia boli omnoho menšie než terajšia fujara, preto sa na nich dalo hrať jednou rukou. To umožňovalo, aby sa vtedajší píšťalkár aj sám doprevádzal hrou na bubienok: v jednej ruke držal trojdierkovú píšťalku a druhou udieral na bubienok, či

tamburínu.

Takéto trojdierkové píšťalky boli obľúbené a hojne rozšírené aj na Slovensku, čo potvrdzujú aj viaceré dobové dokumenty: napríklad zobrazenie píšťalkára s bubienkom pod Ostrým Hradom, či nedávne vykopávky na Pustom hrade pri Zvolene, kde boli PhDr. Hanuliakom nájdené dve trojdierkové píšťalky z 13. storočia.

V období renesancie flauty a píšťalky s tromi hmatovými otvormi ustupovali. V neskoršom období (renesancia až baroko) na základe príkladu hudobnej polyfónie sláčikových nástrojov (husle – altová poloha; viola – soprán; violončelo – tenor; basa – basová poloha) sa spontánne vytvárali aj rodiny dychových hudobných nástrojov (16. storočie), čoho dokumentom sú flauty v nemeckom prostredí, kde existujú altové flauty, tenorové i basové s bočným prívodným kanálikom obdobnej konštrukcie, ako je bočná píšťala na fujare.

Aj u trojdierkových píšťal bola snaha obnoviť ich repertoár a vytvoriť rodinu. Hudobný vedec z 15 – 16. storočia Michael Pretorius (pôvodom zo Sliezka), vo svojom diele „Teatrum instrumentarum“ z roku 1619 dokumentuje existenciu takejto rodiny, pričom podotýka, že toto hudobné zoskupenie nikdy spoločne nehralo vzhľadom k obmedzeným možnostiam, pretože rozpätie stupnice sa dosahuje cez tzv. alikvóty, t.j. prefukovaním nástroja, a tým činom neexistoval súlad medzi nástrojmi altovej, tenorovej, či basovej polohy. Jednoducho to neladilo. Uvádza, že existujú tri rozmary trojdierkových píšťal „melodická píšťala“ s rozmerom 20 cólov, „tenorová píšťala“ s rozmerom 26 cólov a basová píšťala“ s rozmerom 35 cólov. Podobne sa o tomto probléme, nezávislo od Pretoria, vyjadril Mersen v práci z roku 1632, ktorý pôsobil vo Francúzsku.

Treba doplniť, že trojdierkové ba-

sové píšťaly z tohto obdobia mali rozmery v rozpätí 91 – 130 cm s dvomi hmatovými otvormi v prednej časti plášťa a jednou v zadnej časti plášťa. V múzeu v Bruseli existuje zbierka veľmi starých hudobných nástrojov, medzi nimi aj trojdierková basová píšťala veľká asi 93 – 102 cm s bočnou prívodovou píšťalou a tromi hmatovými otvormi (dva spredu a jeden v zadnej časti plášťa nástroja). Nástroj pochádza zo severnej časti Talianska. Je veľmi, ba až preveľmi nápadne podobný fujare, ktorá sa v minulosti vyskytovala v okolí obcí Priečhod, Hiadeľ, **Strelníky**, Podkonice a pod., ktorú naši etnomuzikológovia nazvali „priečhodská fujara“. Z uvedených dôvodov je tzv. „priečhodská fujara“ považovaná za archaickejšiu formu.

V tomto kontexte Dr. Mačák lokalizuje miesto vzniku fujary do oblasti severnejšie od Banskej Bystrice, teda do okolia súčasnej Slovenskej Ľupče a vyššie uvedených obcí. Usudzuje, že trojdierková basová píšťala sa dostala na toto územie v období tureckých vojen, keď pri Slovenskej Ľupči bol pluk žoldnierov zo západnej Európy. Postupne sa dostala do slovenského prostredia, konzervovala sa, zotrvala ako endemit a dnes je vzácnosťou. Tiež sa z tohto usudzuje, že jej posun do oblasti Detvy a okolia je podružnou záležitosťou, kde je zjavná konštrukčná úprava a síce umiestnenie horného hmatového otvoru v prednej časti plášťa nástroja. Z obdobia tureckých vojen sa v tomto regióne v hudobnej kultúre zachoval napr. aj spôsob ozdobovania melódie barokovými ozdobami, čoho dôkazom sú cifry primášov na Podpoľaní, melódie píšťalkárov, ale aj niektoré ozdoby v interpretačnom prejave fujarášov.

(Karol Kočík)

Autor je dekanom fakulty ekológie a environmentalistiky TU vo Zvolene.

Zemiaky naše každodenné

Zemiaky sú neodmysliteľnou súčasťou nášho jedálneho lístka. Život bez nich si nevieme ani predstaviť. A nie je to len tak bezdôvodne – majú vysokú energetickú i biologickú hodnotu. Príčinou je vysoký obsah sacharidov, z toho asi 15 percent tvorí škrob a 2 percentá balastné látky, z minerálnych látok je to predovšetkým kálium, z vitamínov v prvom rade vitamín C – jeho obsah je v priemere 17 mg/100g. Obsahujú aj potrebné aminokyseliny, a preto sú bielkoviny zemiakov biologicky najcennejšie spomedzi rastlinných bielkovín.

Každý spotrebiteľ by mal mať možnosť vybrať si zemiaky podľa kvality a účelu, na ktorý ich chce použiť. Preto je podľa Potravinového kódexu SR povinnosťou v predajni označiť odrodu konzumných zemiakov, „varný typ“ a dokonca aj vhodnosť ich použitia. Jednotlivé druhy sa totiž podľa obsahu škrobu správajú pri varení rozdielne.

Toto nariadenie platí už viac ako štyri roky a významným krokom smerom k spotrebiteľovi. Zemiaky sa už nepredávajú ako surovina, ale ako určitá odroda ako nositeľ významných, najmä kvalitatívnych vlastností s označením varného typu. Táto skutočnosť napomáha na jednej strane konzumentom vybrať si odrody zemiakov na určitý druh jedál, na druhej strane je určitým plusom pre výrobcov, ktorí sa môžu zorientovať na trhu a vyrábať predovšetkým odrody podľa požiadaviek spotrebiteľov.

Varný typ

Do predajnej siete sa dostanú konzumné zemiaky štyroch varných typov:

- *Varný typ A* sú zemiaky pevné, nerozváravé, vhodné na prípravu šalátov alebo ako príloha jedál.
- *Varný typ B* sú zemiaky polopevné, vhodné ako samostatná príloha jedál.
- *Varný typ C* sú zemiaky múčnaté, stredne rozváravé, vhodné ako príloha jedál a na prípravu zemiakovej kaše, cesta a pod.
- *Varný typ D* sú zemiaky silne múč-

naté, rozváravé, hrubej štruktúry, vhodné len ako surovina na výrobu výrobkov zo zemiakov.

Odrody

Značenia by malo byť bežnou záležitosťou. Žiaľ, často to tak nie je. Bud sa spotrebiteľ vôbec nedozvie o akú odrodu a varný typ ide, alebo si prinesie domov zemiaky prvej triedy, varný typ A a pri varení ho čaká nepríjemné prekvapenie. Namiesto zemiakového šalátu môžerobiť zemiakovú kašu, zemiaky sú napadnuté plesňou alebo vykazujú iné chyby, prípadne sa predávajú priemyselné a krmné zemiaky ako zemiaky konzumné.

K tomu, aby sa táto situácia zmenila, môže prispieť každý spotrebiteľ. Pri kúpe by sa mal dožadovať svojho práva – vedieť akú odrodu a varný typ kupuje a pravdivých údajov označujúcich tieto náležitosti. Iba vtedy zmiznú z regálov „anonymné zemiaky“ a tovar nízkej kvality.

Orgánom, ktorý je kompetentný značenie a kvalitu zemiakov kontrolovať a udeľovať sankcie, je Štátna veterinárna a potravinová správa SR. Ak spotrebiteľ zistí, že zemiaky v predajni nie sú riadne označené alebo údaje nezodpovedajú skutočnosti, môže podať podnet na niektorú z krajských alebo regionálnych správ. Tie danú skutočnosť prešetria a urobia nápravné opatrenia.

Kritériá pri nákupe

Konzumné zemiaky majú byť:

- zdravé, čisté, suché a pevné,
- nezelené, nenaklíčené a nenamrznuté,
- mať zemitú vôňu, a nie potuchnutú,
- mať rovnomernú žltohnedú farbu.

Nesmú byť klzké alebo vlhké, zvädnuté alebo otláčené. Takéto zemiaky veľmi rýchlo hhnjú.

Na etikete si všimajte

Nasledujúce údaje musia byť uvedené pri balených aj voľných zemiakoch na etikete alebo na výveske.

- Obchodný názov zemiakov: konzumné zemiaky alebo skoré zemiaky.
- Odroda zemiakov: ak ide o odrodu kombinovaných varných typov, prevládajúci varný typu musí byť uvedený na prvom mieste.
- Varný typ: pevné, polopevné, rozváravé.
- Vhodnosť použitia jednotlivých varných typov: napr. na zemiakový šalát, príloha k jedlu, výrobky zo zemiakov.
- Prípadne označenie „drobné“.
- Množstvo: iba pri balených zemiakoch.
- Dátum výroby, teda rok ich zberu.

Skladovanie

Zemiaky sa skladujú v tme a chlade, aby neklíčili a nevznikli na nich zelené miesta. To sú podmienky, ktoré nie sú v žiadnom supermakte a v mnohých domácnostiach sa tak isto nenájdu. Uprednostnite aspoň tovar, ktorý je balený do obalov chránicích pred svetlom. Najhoršie sú plastické priesvitné vrecká. Tu je nielen svetlo a teplo, ale vzniká vlhkosť a zemiaky začnú rýchlo hhnúť.

Umyté zemiaky vydržia kratšie ako neumyté. Teplota pri skladovaní by nemala klesnúť pod štyri stupne, pretože sa začne škrob meniť na cukor. V takom prípade sa zemiaky síce môžu konzumovať, dostanú však sladkastú príchuť, ktorá je aj znakom pri zamrznutí zemiakov.

Skladovanie v chladničke nie je potrebné. Iba nové zemiaky, ktoré sa rýchlo kazia, je vhodné uchovávať v chladničke pri teplote nad 4 stupne.

Typy na skladovanie

- Skladujte zemiaky v chlade (pod 15 °C), v suchu a chlade.
- Prekrytie papierom alebo vrecom obmedzí stratu vlhkosti zo zemiakov a zabráni predčasnému scvrknutiu

(Pokračovanie na strane 7)

(Pokračovanie zo strany 6)

a ozeleneniu.

- Neskladujte zemiaky v plastovom vrecku.

Solanín

Ak sú zemiaky vystavené svetlu, vznikajú na šupke zelené fľaky, a zemiaky začínajú klíčiť. Na tomto mieste vzniká aj solanín, alkaloid s horkastou chuťou, ktorý vo vysokých koncentráciách pôsobí toxicky. Pri správnom skladovaní obsahuje zemiak iba nepatrné koncentrácie solanínu, ktoré nemajú na organizmus žiadny vplyv. Pri dávke 20 až 25 mg je však treba počítať s bolesťami hlavy, žalúdka, nevoľnosťou, zvracaním a hnačkou. Zelené miesta a klíčky je preto potrebné vykrojiť. Pri varení prechádza solanín do vody, preto by sa mala voda po uvarení vyliať.

Akrylamid

Akrylamid je látka, ktorá vzniká v potravinách obsahujúcich škrob, ak pri vysokej teplote zahnednú. Je v podozrení, že môže vyvolávať rakovinové ochorenia. Hlavným pravidlom pri pečení, toastovaní a vyprázaní by malo byť: neprepieť do čierne. Pri zemiakoch platí:

- Pečené zemiaky obsahujú menej akrylamidu, ak sa robia z vopred uvarených zemiakov.
- Pri príprave hranoliek v rúre by teplota nemala presiahnuť 180 až 200 stupňov. To platí ajtedy, ak sú na obale udané vyššie teploty.
- Hrubé hranolky sú lepšie ako tenké, pretože akrylamid vzniká na povrchu.
- Teplota pri vyprázaní vo fritéze by nemala presiahnuť teplotu 175 stupňov. Konce hranoliek majú byť zlatohnedé, nie zhořené.

Zemiaky a zdravie

Dlho sa pokladali zemiaky za príčinu priberania. Faktom však je: zemiak je zdravá a nízkokalorická potravina – má 70 kcl/100g. Ná-

rast kalórií je predovšetkým dôsledkom spôsobu ich prípravy.

Ako zemiaky správne variť

Na prípravu pečených zemiakov alebo zemiakového šalátu sa používajú pevné zemiaky, ktoré sa varia v šupke – buď v slabo vriacej vode alebo šetrne nad parou – v závislosti od veľkosti 20 až 40 minút. Ak sa uložia najskôr malé zemiaky a navrch veľké, budú uvarené súčasne. Uvarené zemiaky v šupke môžete skladovať v chladničke niekoľko dní.

Na zemiakovú kašu, alebo cesto sa používajú rozvářavé zemiaky varného typu C alebo D. Čím menšie sú zemiaky nakrájané, tým kratšie ich je potrebné variť, ale tým väčšia je strata vitamínov.

Umývanie zemiakov

Spotrebiteľovi sa v predajni ponúkajú takmer výlučne umyté konzumné zemiaky. Umývanie sa už stalo štandardom, predovšetkým z hygienických dôvodov v predajni a zákazník sa tak isto nerád zašpiní pri manipulácii s nimi. Je však treba vedieť, že neumyté zemiaky dlhšie vydržia, zriedkavo hnijú a chutia lepšie ako umývané. Pri umývaní sa totiž zárodky baktérií a húb rovnomerne rozložia po povrchu. Môžu vniknúť pod poškodenú šupku a tak infikovať predtým zdravý zemiak. Preto sa do vody určenej na umývanie zemiakov pridáva dezinfekčný prostriedok – natriumhypochlorid. Aby sa zabránilo hnitiu, je dôležité, aby sa po umytí dokonale vysušili. Potom sa musia ešte pred balením prevetrať a schladiť.

Priemyselné zemiaky sú špeciálne vyšľachtené na vyšší obsah škrobu. Slúžia ako surovina na výrobu škrobu, pálenie alebo sa používajú ako krmivo pre ošipané. Nemajú dobrú chuť a ich farba je bielošedá. Nesmú sa predávať konečnému spotrebiteľovi ako konzumné zemiaky.

(Spotrebiteľský informačný portál)

Fejtón

Zemiaky a nebeská mechanika

Vopred upozorňujem, že napriek tomu, že tento článok je uverejnený v Obecných novinách, obce sa netýka aj keď...

V škole som dostal úlohu napísať seminárnu prácu o nebeskej mechanike, a keďže mám hlavu zavíťanú v knižkách naplnených menami slávnych astronómov, nenapadá mi nijaká lepšia téma. Písať o tom, koľko vriec *krumplov* sme vykopali by bolo možno viac aktuálne, ale kdeže ich bolo málo, tak to nestojí za zmienku. Čo to teda je? Pýtam sa na tú mechaniku – nie na tie *krumple*. Je to pohyb, respektíve zákony pohybu planét a rozličných iných telies ako sú kométy, hviezdy a asteroidy vo vesmíre. A hneď mi napadá aj súvislosť so zemiakmi. Planéty totiž delíme na tri skupiny. Presne, ako to väčšina z nás robila v uplynulých týždňoch so zemiakmi. V našej slnečnej sústave poznáme planéty veľké alebo presnejšie obrie (Jupiter, Saturn, Urán, Neptún), planéty Zemského typu, kam patria Merkúr, Venuša, Mars a samozrejme Zem. Tieto planéty by sme mohli – neopúšťajúc zemiakovú terminológiu – nazvať aj sadiarmi. Poslednou skupinou planét, vlastne to ani nie sú planéty, sú tzv. planétky, ktoré sa nachádzajú medzi Marsom a Jupiterom a za Neptúnom. Medzi tieto „drobníaky“ patrí podľa najnovších dohôd medzi astronómami aj Pluto.

A aby som sa vrátil k nebeskej mechanike, tak tieto planéty sa pohybujú okolo Slnka na základe istých zákonov. Na to, že sa planéty a teda aj Zem točia okolo Slnka a nie je tomu naopak, prišiel v 15. storočí Mikuláš Kopernik. Dovtedy si totiž väčšina ľudí myslela, že všetko sa točí okolo nich. No a niektorí si to myslia podnes. A zas odbočujem do témy: vysvetliť zákony vesmíru, keď aj tie pozemské sa mi zdajú nekonečne zložité, sa mi tu asi nepodarí. Nakoniec to ani nebolo cieľom tohto bezcieľneho článku. Ale pretože uverejňovať niečo bez zmyslu sa nepatrí, tak nejaký nájdem. Napríklad: skúste občas večer po zotmení za jasnej oblohy zísť niekam na pole, zadívať sa na ten zdanlivo chaotický systém nad nami, zamyslieť sa nad tou nádherou, ktorá sa točí nie okolo nás, ale bez ohľadu na nás.

(Zdenko Majer)

Skončilo sa obdobie jeleních vohľadov...

Aj keď v prírode strednej Európy si väčšina živočíšnych druhov „vznáva lásku“ v jarnom období, nájdú sa v živočíšnej ríši nášho kontinentu aj také druhy, ktoré sa zasubujú práve na sklonku leta a v jeseni. Takouto „výnimkou“ je aj populácia jeleňa lesného (*Cervus elaphus*), u ktorej sa len nedávno skončili svojské „vohľady“. Jelenia ruja spadá časovo do mesiacov september a október, pričom jej začiatok ako aj koniec je ovplyvnený viacerými ekologickými faktormi, najmä však nadmorskou výškou stanovišťa ako aj meteorologickými podmienkami.

Jelene počas ruje hlasito ručia obyčajne z vyvýšených stanovišť (hrebienkov, grúnikov), odkiaľ ich volanie zaznieva na podstatne väčšiu vzdialenosť, ako keby sa ozývali z dolínok. Ručiaci jeleň pôsobí na náhodného nezainteresovaného pozorovateľa podráždeným dojmom. Charakteristický je zhrubnutý krk a nápadne červenkasté oči podliate krvou. Jelene sú v tomto období nepokojné a často hrabú nohami na mieste, virgajú (odhadzujú) zadnými behmi, búšia parohmi do kríkov alebo do konárov stromov. V tomto období je nápadná aj zvýšená činnosť pachových žliaz, takže jelene charakteristicky „rozvoniavajú“ po celom lese. Ručiaci jeleň privábi k sebe jelenice, ale aj sokov, s ktorými môže zápasiť o to, ktorý sa stane „dočasným“ manželom laní. Hlavný jeleň si počas ruje stráži okolo seba na rujovisku všetky jelenice, v blízkosti ktorých neznesie iného soka, kým sa so všetkými nespári. Mladé neskúsené, ako aj slabé a choré jelene sa preto nemôžu zapojiť do rozmnožovacieho procesu. Pri súbojoch o vodcovstvo jeleníc na rujovisku využívajú jelene parohy. Cyklický vývoj parohov súvisí s pohlavným cyklom jeleňa. Nie náhodou dorastajú parohy jeleňom krátko pred začiatkom ich obdobia lásky. Bitky jeleních sokov na rujoviskách majú zväčša len charakter ritualizácie a inštinktívne správanie zabraňuje vážnejšiemu poraneniu. Sú však známe aj prípady, keď sa jelene navzájom smrteľne poranili resp. sa tak zakliesnili parohmi do seba, že obaja vyzývateľa na súboj o jelenice od vyčerpania zahynuli. Charakteristickým javom u jeleňov počas ruje je tzv. „svadobné hladovanie“. Jelene totiž počas tohto obdobia zásne neprijímajú takmer nijakú potravu a ich telesná hmotnosť poklese o viac ako tretinu!

Po oplodnení začnú žiť jelene a jelenice zase oddelene. „Následky“ jesenného „randenia“ jelenej populácie bude možno pozorovať v prírode na sklonku mája a počiatkom júna, kedy po ôsmych mesiacoch gravidity vrhnú jelenice obyčajne jedno mláďa.

(Miroslav Saniga)

Výberové konanie

Obec Strelníky ako zriaďovateľ vyhlasuje v zmysle ustanovení § 4 ods. 1 zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov výberové konanie na obsadenie funkcie:

riaditeľa(ky)

Základnej školy s materskou školou Strelníky so sídlom Strelníky č. 42.

Vyžaduje sa VŠ vzdelanie v zmysle vyhl. MŠ SR č. 41/1996 Z. z. o odbornej a pedagogickej spôsobilosti pedagogických zamestnancov v znení neskorších predpisov.

Ďalšie kvalifikačné a iné predpoklady:

- min. 5 rokov pedagogickej praxe,
- absolvovanie 1. kvalifikačnej skúšky,
- bezúhonnosť,
- predpoklady pre výkon riaditeľskej funkcie,
- znalosť školskej legislatívy,
- riadiace a organizačné schopnosti,
- osobné a morálne predpoklady,
- znalosť právnych, ekonomických a bezpečnostných predpisov,
- práca s PC.

Požadované doklady:

- overené doklady o nadobudnutom vzdelaní a pedagogickej praxi,
- odpis z registra trestov nie starší ako 3 mesiace,
- stručný profesijný životopis,
- návrh koncepcie rozvoja školy.

Žiadosť o účasť na výberovom konaní s požadovanými dokladmi treba zaslať alebo osobne doručiť do 30. 11. 2007 do 10.00 hod. na adresu: Obec Strelníky, Strelníky 63, 976 55. Obálku označte heslom „Výberové konanie ZŠ“. Termín a miesto výberového konania oznámi vyhlasovateľ uchádzačom najmenej 7 dní pre jeho začatím.

Obec Strelníky prijme do zamestnania od 1. 1. 2008

účtovníčku.

Podmienky:

- úplné stredoškolské vzdelanie ekonomického smeru,
- prax v podvojnom účtovníctve nutná,
- práca s PC,
- bezúhonnosť,
- príjemné vystupovanie, komunikatívnosť,
- vodičský preukaz skupiny B výhodou.

Žiadosť so životopisom treba zaslať alebo osobne doručiť do 30. 11. 2007 na adresu: Obec Strelníky, Strelníky 63, 976 55.

